

Slovstvo.

Referati.

Prof. dr. Matthias Murko, *Bericht über phonographische Aufnahmen epischer Volkslieder im mittleren Bosnien und in der Herzegowina im Sommer 1913.* XXXVII, Mitteilung der Phonogramm-Archivs-Kommission der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien, Phil.-hist. kl. Bd. 179. Wien, 1915 (Hölder). Str. 23.

Fonogramski arhiv cesarske akademije znanosti na Dunaju ima zdaj v svoji posesti 36 ploč (št. 2130—2165), katere bodo še poznim rodovom ohranile hrv.-srbskih narodnih pesmi tekst (v koscih), napev, način prednašanja ter glasove spremljajočih gusel. Veselimo se že vnaprej časa, ko bodo ploče razmnožene in jih bo mogoče dobiti v trgovini; tedaj bomo ob naših gramofonih poslušali te bos.-heregovske narodne pesmi kot celoto (iz zgoraj omenjenih činiteljev) ter imeli neko približno sliko in pojem, kako so helenski rapsodi pevali svojo Iliado in Odisejo; pa ne samó mi, ves omikani svet bo segel iz tega vzroka po Murkovih pločah. In tedaj nam bo ta „Bericht“ nujen in silno dobrodošel: pri vsaki ploči nam bo lepo povedal, kdo je bil dotični pevec (katoličan ali pravoslavac ali mohamedanec; je-li bil kmet ali obrtnik [kovač, čevljar, mizar] ali delavec ali pevec in muzikant po poklicu), kje doma, kar je važno zaradi izreke in narečja, in katere večje pesmi odlomek je to, kar poje; dà, tudi to bomo iz „Bericht“-a razvideli, kdo je tekst stenografiral (ker komaj domačini razumejo pevčeve besede). Ko bomo vsebino in celo reprodukcijo s slastjo uživali, se bomo s hvaležnostjo spominjali velikega truda, ki ga je imel slavni naš rojak, g. vseučiliščni profesor Murko pri poskušanjih in predpripravah za fonografitiranje, zlasti če bomo pomislili, da je petje dotičnih pevcev vedno improviziranje, kakor smo si zapomnili iz zadnjič omenjenega izvestja istega avtorja (Carniola 1915, zv. 3).

Dr. J. D.

Dr. Jos. Gruden, *Slovenski župani v preteklosti.* Donesek k starejši socialni zgodovini. V Ljubljani, Leonova družba. 1916. 8°.

Razmotrivanja o bistvu in zgodovini slovanskih županov zavzemajo važno mesto v novejšem zgodovinpisju. Poleg slovanskih historikov so posegali v zadnjih 20 letih posebno živahno tudi nemški znanstveniki v debato. Celotna slika se je menjala kakor v kaleidoskopu: rezultate enega je često pobijal drugi ali pa jih je vsaj tako pretvoril, da ni bilo več spoznati prednikove slike. V to delo so poigrali sem in tam drugi nego izključno znanstveni smotri.

V ta razgovor je posegel sedaj tudi naš dr. Gruden ter nam podal v mali knjižici, broječi jedva 70 strani, po vsebini važno delo, ki tvori nekak mejnik v razvoju vprašanja o slovenskih županih.

Prvi odstavek se bavi z besedo „župan“, ki znači oblastnika. Razne etimološke razlage našteva, ne da bi se odločil za eno ali drugo; poudarja pa Bruggmannovo (ind. gopayati, praslov. geupa, potem gupa, župa), ki je pri slavistih dobila zadnji čas največ priznanja. Županija je bila pri Slovencih izprva največja socialna enota, župani pa edini oblastniki. Vsi drugi izrazi za označevanje vladarjev in oblastnikov so izposojeni. — Drugi oddelek govori o zadruzi — rodbine združene po krvnem sorodstvu — ter o njenem načelnilstvu — starešina —. Več zadrug tvori župo. — Tretji del razpravlja o župah in županih pod nemškimi vladarji, o županih-sodnikih, o sodstvu; „dekane“, imenovane v srednjeveških listinah 8. do 12. veka, je istovetiti z župani. Četrty odsek se peča s svobodnjaki, z okrožnimi